

УДК 687.016.6:687.122

**ТРАДИЦІЙНА ОРНАМЕНТИКА ПОДІЛЛЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ
ОЗДОБЛЕННЯ АДАПТИВНИХ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ВИРОБІВ**

С. Г. КУЛЕШОВА, О. П. ЛЕБЕДИНСЬКА, П. В. ЧАБАН
Хмельницький національний університет

Завдяки сучасним досягненням науки на світовий ринок виходять зразки одягу з особливими захисними, лікувальними та реабілітаційними властивостями, однак на відміну від світової практики асортимент українського лікарняного та реабілітаційного одягу вкрай обмежений [1, 2]. Проектування одягу для людей, які перебувають на лікуванні та проходять певні медичні, а після – реабілітаційні процедури, процес складний та багатогранний. Мета призначення одягу за соціальними показаннями: відновлення соціального статусу особистості; адаптація та інтеграція до життя у суспільстві; коригування емоційного стану людини та підтримка рівня психологічного комфорту.

Мета дослідження – використання традиційної орнаментики Поділля як елемента оздоблення адаптивних реабілітаційних виробів для покращення психологічної реабілітації за допомогою естетичності зовнішнього вигляду одягу, кольору та композиційної побудови орнаментів.

Об'єкт дослідження – процес проектування адаптивних виробів легкої промисловості для психофізіологічної адаптації та реабілітації споживачів з різними потребами.

Предмет дослідження – художньо-стильові особливості орнаментальних композицій Поділля.

Облік психологічних характеристик колористичних засобів виразності та стилістики орнаментальних мотивів Поділля дуже важливий при виборі оптимального колірної рішення та композиції орнаментальних площин адаптаційного одягу, що пов'язано зі специфікою подальшої реабілітації.

Відповідно до означеної мети поставлені такі завдання:

- дослідження естетичних показників матеріалів, технологічних прийомів і засобів художньої виразності орнаментики Поділля;
- аналіз композиційної побудови орнаментів та художніх засобів виразності (ритму, мотиву, структури, кольорів, фактури).

Обираючи орнаментальну композицію, слід перш за все звернути увагу на цілісність, що уособлює неподільність, підлеглисть та групування елементів, частин композиційної структури твору.

Цілісність проявляється в єдності утилітарного і декоративного, форми і декору, елементів і частини форми, елементів і мотивів орнаменту, колориту, тональності. В оздобленні плечових адаптаційних виробів були обрані такі орнаментальні композиції, як стрічка та сітчасте заповнення площини. Розміщувались вони переважно на уставках, рукавах, поликах, поділці у жіночих сорочках та пазусі і на викінченнях рукавів, оздобленні горловин у чоловічих сорочках [3].

Сітчасті орнаменти належать до одних із найдавніших, бо були відомі ще в доісторичному періоді. Ці композиційні структури являються конструктивною ідеєю. Місцезнаходження даних структур орнаментів, найкраще виявляє форму. Для створення орнаментів залучаються композиційні прийоми і виражальні засоби.

Орнаментальна площа складається з модуля. Це – «основна фігура чи композиція ліній, яка творить і «тримає» орнамент у його ритмічній послідовності» [3]. Він може співпадати з елементом у простих орнаментах, наприклад, ромбом чи трикутником і «є стержневим композиційним елементом орнаменту». А у складних – кілька модулів переплітаються між собою і створюють рапорт. Інколи модуль відповідає рапорту, але рапорт «абсолютно повторює цикл орнаментального поясу, включаючи всі дрібні елементи узору, тим часом як модуль зображує одну чи кілька конфігурацій, що повторюється» [3, 4].

Структура орнаменту – складна і багатогранна, на неї впливають усі зазначені вище фактори.

До цього слід додати, що рівень порядку, розчленованості та організації поверхні відбувається за допомогою закономірності розміщення та співвідношення орнаментальних мотивів між собою. А безпосередньо закони симетрії відіграють роль упорядкування цих мотивів.

У результаті дослідження запропоновано ряд ескізів нових моделей жіночих адаптивних плечових та поясних виробів для споживачів з різними потребами з урахуванням особливостей їхнього рухового режиму (рис. 1). Художньо-стильові особливості виробів і орнаментальні композиції представлено на рис. 1 а, б, в. Концептом запропонованих ескізів є побажання: «Отримайте свій персональний позитивний оберіг, бережи себе – збережеш країну!».

Серед розмаїття елементів вишивки мотив ромба займає одне з головних місць. Найпростіша його форма – це квадрат, поставлений на кут. Іноді у стрічкових композиціях він витягується по горизонталі. Заповнення такого знаку в середині є нескладним. Це може бути зірка чи хрестоподібний мотив, що поділяє ромб на частини. Характерна особливість – простота та чіткість сприйняття будь-якого знаку. Для Поділля характерні були ромби більш складної деталізації та зі складним зовнішнім контуром з гострими зубцями і гачкоподібними елементами (рис. 1 а, б, в).

Наступні мотиви з категорії геометричних орнаментів – це зірки та різноманітні хрестоподібні. Їх найчастіше комбінували з ромбом, вписуючи усередину. Хрестаті мотиви були як доповнення і до ромбів, і до зірок.

Композиційна виразність мотивів орнаменту також залежить від характеру лінії, яка може бути суцільною і з розривами, прямою, ламаною, хвилястою. У самій композиції лінії виражають відчуття руху, спокій, напруженість, рівновагу чи динаміку, плавність тощо. Окрім того, в орнаментальних композиціях може бути присутня контурна лінія, що фіксує умовну форму орнаменту чи знака (рис. 1 а, б, в) [3, 4].

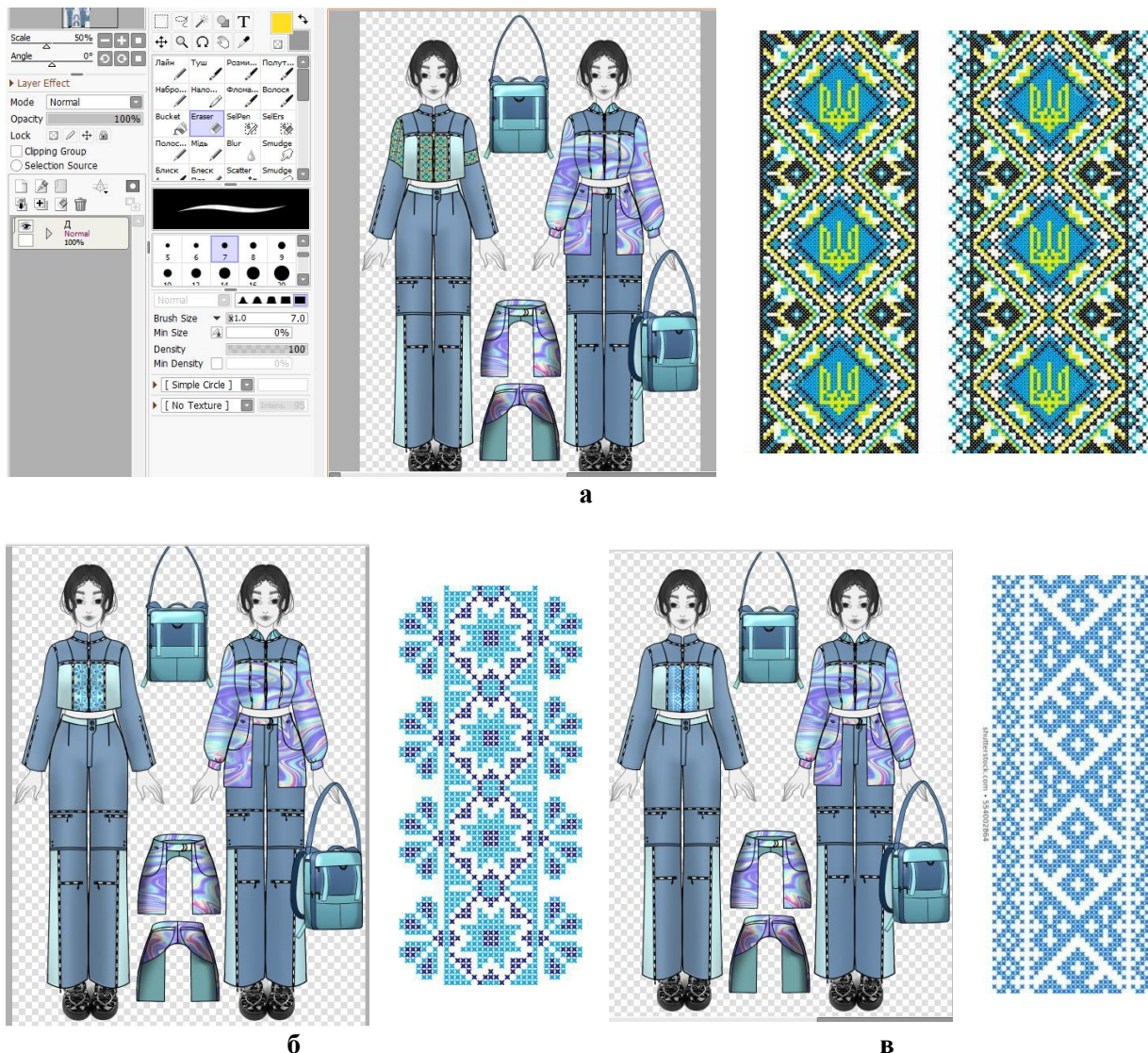

Рис. 1. Використання традиційної орнаментики Поділля як елемента оздоблення адаптивних реабілітаційних виробів

Правильний підбір кольору матеріалу, дизайну одягу та оздоблення надають сприятливий вплив і підвищують якість життя споживачів з особливими потребами на етапі реабілітації.

На основі методу художнього аналізу було встановлено основний принцип оздоблення натільного вбрання Поділля, який вписується у світоглядні поняття і зберігає народну традицію. Розглянуто колористичні засоби виразності та стилістику орнаментальних мотивів. Виділено основні композиційні схеми: стрічкові і сітчасті. Розібрано орнаментальні площини за складовими: мотив, елемент, модуль, рапорт.

На основі досліджень у галузі композиційної побудови орнаментів, гармонізації колірних відносин з урахуванням емоційного та психофізіологічного впливу на споживачів з різними потребами, визначено рекомендації щодо використання орнаментальних композицій Поділля в адаптаційному одязі і сформовано відповідну базу даних, рис. 1.

Література

1. Кулешова С.Г. Цифрові стратегії fashion-брендів – адаптивний одяг як персоналізований підхід до клієнтів / С. Г. Кулешова, О.П. Лебединська, С.М. Король // Ресурсозберігаючі технології легкої, текстильної і харчової промисловості: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції молодих вчених та студентів, 24 листопада 2022 р. – Хмельницький: ХНУ, 2022. – С. 68-71.
2. Аналітичний огляд сучасного стану напрацювань з проектування адаптивних реабілітаційних виробів / С.Г. Кулешова, О.М. Луцєвська, О.П. Лебединська, О.В. Слободенюк, Д.В. Ковальська // Вісник Хмельницького національного університету Серія: «Технічні науки». – 2023. – №2. – С. 181-188.
3. Іваневич Л.. Традиційний одяг українців Поділля (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.): історія, класифікація, конструктивно-художні та регіонально-локальні особливості. Монографія. Хмельницький: ФОП Мельник А. А., 2022. – 800 с.
4. Інноваційні технології декорування виробів легкої промисловості / С.Г. Кулешова, Ю.В. Кошевка, Д.П. Найчук, О.П. Лебединська // Вісник Хмельницького національного університету Серія: «Технічні науки». – 2022. – №4. – С. 125-132.